

Online bijlage bij “Verblind door macro-economisch optimisme”

Voor Prinsjesdag: Tenzij anders aangegeven komen alle cijfers in het artikel voor de jaren 2016-2019 uit de conceptring voor de Macro Economische Verkenning ([CPB, 2018a](#)). Cijfers voor 1970-2016 en na 2019 komen uit ([CPB, 2018b](#)). **Na Prinsjesdag:** tenzij anders aangegeven komen alle cijfers uit de Macro Economische Verkenning (CPB, 2018c).

Schattingen voor historische gemiddelden

In [deze link](#) staat een spreadsheet met de berekeningen voor de historische gemiddelden van de groei- en productiviteitscijfers. Ook de cijfers voor beide figuren kunnen daarin worden gevonden.

Permanente schade van de Grote Recessie

We kunnen een inschatting maken van de permanente schade van de Grote Recessie in Nederland. Het bbp zou nu 24,3 procent hoger moeten liggen dan in 2008 als de structurele groei 2 procent per jaar bedraagt. Dit is een conservatieve schatting, want een half procentpunt lager dan het feitelijk historische gemiddelde van 1970-2008. Dit om te corrigeren voor de vergrijzing en schuldgedreven groei voor de crisis. Het gerealiseerde bbp ligt 12,6 procent hoger dan in 2008. Daarnaast was de geschatte output gap in 2008 4,2 procent en in 2019 1,4 procent ([CPB, 2018b](#)). Corrigeren we daarvoor dan is Nederland 9 procent ($= 24,3 - 12,6 - (4,2 - 1,4)$) structureel aan bbp verloren tijdens de Grote Recessie op basis van een conservatieve schatting van de structurele groei. Tijdelijke vraaguitval tijdens de Grote Recessie is daarom grotendeels permanent geworden (hysteresis).

Overige literatuur langdurige stagnatie

[Alvyn Hansen \(1939\)](#) is de oorspronkelijke referentie van het debat over *secular stagnation*. [Summers \(2015\)](#) werkt zijn hypothese verder uit. [Baldwin en Teulings \(2014\)](#) geven een overzicht van bijdragen in dit debat.

Begrotingsmultiplier

Een begrotingsmultiplier multiplier van 0,75 bij de overheidsuitgaven is een voorzichtige schatting voor de begrotingsmultiplier in de moderne empirische literatuur, zie [Ramey \(2011\)](#) en [Chodorow-Reich \(2018\)](#).

Gegevens huizenmarkt

De huizenprijzen stegen met 7,6 procent in het afgelopen jaar ([CBS, 2018a](#)). De waarde van de woningvoorraad is zo'n 1300 miljard euro ([CBS, 2018b](#)). Het vermogenseffect op de consumptie bedraagt volgens het CPB ongeveer van 3-6 procent ([CPB, 2014](#)).

Private schuld niveaus

DNB rapporteert een totale private schuld van 234 procent bbp in 2008k2 die stijgt naar 254 procent bbp in 2018k1 ([DNB, 2018b](#)).

Onderbouwing 3,5-4 procent groei

2 procent structurele groei + 0,4–0,8 procent huizenmarkt + 0,5–0,6 procent begrotingsimpuls + 0,5 procent inhaalgroei, ruim monetair beleid en overige mee- en tegenvallers

Gemiddelde rente staatsschuld

Volgens het ([CPB, 2018b](#)) zijn de uitgaven aan rente 0,7 procent van het bbp bij een staatsschuld van 48,4 procent van het bbp in 2019. Dit geeft een gemiddelde rente over de uitstaande schuld van 1,4 procent.

Referenties

Baldwin, Richard, en Coen N. Teulings (2014), *Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures*, VOX-EU E-Book: www.voxeu.org.

DNB (2018b), "[Macro-economisch scoreboard](#)", www.statistiek.dnb.nl.

CBS (2018a), "[Huizenprijzen op niveau van voor de kredietcrisis](#)", 5 september, www.cbs.nl.

CBS (2018b), "[Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen](#)", www.statline.nl.

Chodorow-Reich, Gabriel (2018), "[Geographic cross-sectional fiscal spending multipliers: What have we learned?](#)", *American Economic Journal: Economic Policy*, te verschijnen.

CPB (2014), *Centraal Economisch Plan 2014*, Den Haag: CPB.

CPB (2018a), "[Kerngegevensstabel plus koopkracht concept Macro Economische Verkenning 2019](#)", 16 augustus 2018, Den Haag: CPB.

CPB (2018b), *Centraal Economisch Plan 2018*, Den Haag: CPB.

CPB (2018c), *Macro Economische Verkenning 2019*, Den Haag: CPB.

ECB (2018), [Key ECB interest rates](#), www.ecb.europa.eu.

Hansen, Alvin (1939), "[Economic progress and declining population growth](#)", *American Economic Review* 29 (1), 1-15.

Ramey, Valerie A. (2011), "[Can government purchases stimulate the economy?](#)", *Journal of Economic Literature*, 49 (3), 673-685.

Summers, Lawrence H. (2015), "[Demand side secular stagnation](#)", *American Economic Review*, 105 (5), 60-65.